

MAGYAR
KURIR

MDCCCLII-dik
ESZTENDŐRE.

Dr. Decsy Sámuel

BCU Cluj / Ceás University Library Cluj

Pántzél Dániel

által.

II. Fertály Esztendő.

Bétsben 1803.

BCU:Cluj / Central University Library Cluj

Nro. 26.

A' FELS. CSÁSZÁRNAK ÉS A. KIRÁLYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Indúlt Bétsből, Pénteken Aprilis 1. ső napján
1803-ik esztendőben.*

B é t s.

A' két Nemes Magyar Hazához!

A' Hirmondó újságok megszűnván, azoknak az Erd. Előfizetőknek, a' kik ezen folyó esztendő kezdetétől fogva azokat olvastak, a' Fels. Kir. udvari Magy. Cancellária rendelése szerént most már Magy. Kurir újságok küldetnek. Reményljük, hogy a' mi tsekély faradozásainkal is meg fog a' Nemes Publicum elégedni.

Mivel jól tudjuk mi azt, hogy a' megszünt Magy. Hirmondó újságok Olvasói közt feles számmal találatnak olyanok, a' kik a' Magy. Kurirnak is Olvasói és Előfizetői voltak egyfzersmind, most pedig tsak az utolsóbbat fogják olvasni: ar-

ra való nézve, hogy azok ezen változás miatt kárt ne vallyanak, a' M. Hirmondó taksájának azon része, melly ezen második fertály esztendő t illetné, a' jövő fertály esztendőre tétetődik által, melly mellé hogyha még 2 for. és 30 krajtzárt tenni tétzeni fog, a' jövő fél esztendő végéig fogják a' Magy. Kurirt venni. A' kik egész esztendőre fel küldötték a' Magy. Hirmondó taksáját, azoknak semmi rövidtségek nem leszen.

Mi eleitől fogva azon törekedtünk, hogy olly tárgyakkal szolgálhassunk Erd. Olvasóinknak, a' mellyek nemcsak gyönyörűségesek, hanem hasznosak, és e' világ politikus állapotjának vóltaképen való esmérétére is szükségesek vóltak egyzsersmind. — A' részre való hajlási írásaikban szüntelen kerültük, és semmi költött hirekkel nem hizelkedtünk. A' hermeneutica regulakat szüntelen szemünk előtt tartván, nem nyúl historiákkal, hanem valóságos történetekkel töltöttük újság leveleinket, 's nem vóltunk tulajdon szavainkat 's írásainkat magunk meg táfolni kéntelenek. Ezekben áll az újtag írásnak leg főbb tulajdonsága. — Ezekhez fogjuk mi magunkat ennekutánna is szabni, melly szives szándékunk, minden józanon gondolkozó Olvasóinknak tétzeni fog. — Hogyha nem mindenkor egy aránt fog író tollunk festeni, előre is engedelmet kérünk, a' malom kő sem örölhet mindenkor egy aránt, ambár fokkal keményebb az író tolnál. — Illy szives feltételünk mellett közönségessen az egész Magy. Publicum, különösen pedig minden Magy. Kurir Olvasóinak állandó kegyességekbe ajánlyuk magunkat!

* * *

A' Velentzei Statusoknak, a' törvényes dolgok-

nak folyamatjára nézve is jobb rendbe leendő hozatasa végett, egy különös Apellatorium Forumot méltóztatott Paduában Ő F. ge fel állítani, a' mellyhez néhány Tanácsosak, Prókátorok és több alsóbb rangu hivatalbéli személyek innen, Gallicziából, és Morva's Cseh Országokból fognak nagyobb fizetessel oda által tétetni. — A' Velentzei kikötő helyet, ennek nagyobb előmenetelére nézve, szabad kikötő helynek, az az, ollyannak tenni szándékozik Ő Felsége, a' hová minden nemzetbéli Kereskedőknek szabad léfzen hajóikkal bévezni. —

Azon betses portekák között, a' mellyek a' Frantzia háborúnak utolsó éztendeiben nagyobb bátorságnak okáért Szaltzburgból ide hozattak, egy 120 személyre való ezüst asztali készületet, és sok betses portekákat ajándékozott a' volt Szaltzburgi Ersek és Német Ország Primásza herczeg Colloredo a' jövendőbéli Szaltzburgi Választó Fejedelemnek a' Toskánai Nagy és Fő herczegnek Ferdinándnak.

B. van Swieten néhai Mária Terézia kedves udvari fő Orvossának, és az Auszriai Birodalomban az orvosi Tudomány nagy reformatorának a' fia, maga is szélessen ki terjedt, tudományú hires férfiú, a' ki a' Berlini Kir. udvarnál sok éztendőkig Cs. K. követséget viselt, annakutánna pedig néhai II. József Császártól és Királytól a' tudományokra ügyelő Commisziónak fő Directorává's Elölőjévé tétetett, most olly terhes nyavalyában sinlódik, a' mellyet nehezen lábolhat meg. Ez a' tudós férfiú, magának semmi maradéki nem lévén, a' maga sok éztendőkig öszve szerzett, 's valogatott tudós munkákból, festett képekből, és mu-

sicalis notákból álló gyűjteményét az ide való Cs. Fő Oskolának ajándékozta.

Nagy Britannia.

Semmi emlékezet nem tétetődvén a' Magy. Hirmondó utolsó darabjában, azon fontos Kir. követségről, melly az Alsó Parlamentumnak 9-dik Martiusi gyűlésében tartatott, tartozó kötelésségünknek esmérjük, a' Magy. Hirmondó volt Olvasóinak kegyekért azokat, a' miket mi a' M. Kurir Olvasóval, e' tárgyról, a' múlt posta napon közöltünk, a' mennyire lehet, summásan előadni.

A' Fr. Országi és Hollandiai kikötő helyekben tett tengeri készületek, sok okokra nézve, gyanúságra való alkalmatosságot szolgáltattak a' Londoni fő Kormányfőknek. Az Angliai tüzesebb Ex-ministerek, úgymint Lord Spencer és Windham egész figyelmetellegeket arra függesztették, és a' Frantzia nemzet ellen másokat is tűzbe hoztak. — Minister Addington, és Ex-minister Pitt gyakran hofzas conferentiákat tartottak e' tárgyra nézve egymás közt. Más részről, az Ammiensi békeségnek bétellyesítését a' Fr. Kormányfők is szüntelen sürgette. — Egyiptomot a' Fényes Portának, a' Máltai szigetet, a' Máltai vitézi Rendnek visszadatni kívánta. — A' külső dolgokra ügyelő Fr. minister Talleyrand a' Párisban lévő Anglus követtel Lord Withworthal, a' Londonban lévő Fr. követ Generál Andreossy, a' külső dolgokra ügyelő Anglus Status Titoknokkal Lord Hawkesburival gyakran conferentiát egymással tartottak ezen tárgyakra nézve, de mind eddig meg nem egyezhettek azokban. Ezek a' talan más titkos környülállások is arra birták a' Fels. Angliai Királyt, hogy olly intézeteket té-

teffen, a' mellyek bátorságának a' maga birodalmaiet, és a' Nemzet ditsőffégének fenn tartására leg alkalmasabbaknak lenni itilt. — Ezekre nézve küldötte azon követséget, mellyet oda fellyebb emliténk vala, az Alsó Parlamentum 9-ik Martiusi gyüllésébe, mellynek két fő tárgya vala 1) A' Frantziáknak a' Franczia Országai és Hollandiai kikötő helyekben tett nagy tengeri készületek. — 2) Azok a' fontos alkudozások, a' mellyeket az Anglus és Frantzia ministerek egymás közt folytatnak. — Mind a' két tárgyat olly fontosnak tartotta a' Fels. Angliai Király, hogy maga Statussai részéről is szükségeseknek itilte a' hadi készületek tételeket.

Erről a' Királyi követségről a' Morning-Chronicle nevezetű Londoni újfág levélnek 10-ik Martiusi darabja így szól: Az Alsó Parlamentum tegnapi gyüllésébe küldött Kir. követséget így kell tekinteni, mint a' Frantziak ellen indítandó hadakozásnak valóságos ki nyilatkoztatását. A' napkeleti és napnyugoti Indiákra, nem külömben a' közép tengerben lévő flottához titkon küldött hajók, és a' hadi seregeknek öregbitésekre ki adott világos parantsolatok, annak elegendő tanubizonyosságai lehetnek. — Minthogy e' folyó esztendő kezdetében 50000 matroztigirt az Alsó Parlamentum, és ezek már mind talpon vannak; igen könnyen ki evezhet ennek fele a' tágastengerekre. — Nem fokára fontos újságokat fog a' Publicum hallani. — Minister Addington most is gyakorta titkos conferentiát tart Pitt h Ex-ministerrel. — A' következő Parlamentalis gyüllésben esendő vetélkedések fontosak lesznek. Irlandiába parantsolat küldetett az eránt, hogy minden halasztás nélkül

szaporitaffék a' tartománybéli katonaság, és új szabad seregek állítatódjanak fel.

Londonból Martius 11-ikén. — Két Kir. hirdetmény tétetett itt, és tétetni fog másutt is közönséggé. Az elsőben minden matroznak, az az, hajos legénynek, a' ki 50 esztendő kort még nem ért, három font sterling igirtetik áldomás gyanánt, ha szolgálatot veszen. — Az utolsóbb hirdetmény által, az idegen nemzeteknél szolgáló matrozok vissza hivatnak. A' Portsmouthi kikötő helyben lévő matrozoknak serege parantsolatot vett az eránt, hogy magát minden szempillantásban készen tartsa. — Az ide való és egyéb kikötő helyekben a' matrozoknak erővel való fogdosása már el kezdődött. Minden coloniáinkhoz sebessen repülő hajók küldettek intéző parantsolatokkal. — Nyólcz nap alatt 30 hajóból álló flotta evez ki a' Portsmouthi kikötő helyből a' tágas tengerre.

Londonból, Mártius 12-ik napján. A' Királyi követségnek az A. Parlamentum 9-ik Martiusi gyűlésében lett fel olvasása után, Gr. Spencer így szólott: Hogyha ellenséges feltétellel van a' Frantzia Kormányfék ellenünk, minden jó szívű hazafi arra fog voksolni, hogy készülyünk a' lehetőségig való ellentállásra. Én soha se biztam a' Frantzia Respublikával kötött békesleg állandóságához, 's kivántam volna, hogy elébb tettük volna ezt a' lépést. — Erre a' Frantzia Kormányfék szolgáltattott minékünk alkalmatosságot. —

Hasonló indulattal lévén Lord Grenville lelkesítette, így szólott: „Kivánnám, úgymond, hogy most is azon lábon állanának a' mi hadi és hajóseregeink, a' mellyen voltak a' hadakozáside-

jében — kivannám hogy most is birtokunkban vólnának a' Frantzia és Hollandiai Republikákhoz tartozó napkeleti és napnyugoti Indiai coloniák. — Haggyán! még most is olly indulát lelkesíti a' Brittusokat, a' millyen lelkesítette ennekelötte mindenkor.“

Lord Moira is azon húron szóllott a' Parlamentum gyűlésében. En, úgymond, azt kívánom, hogy bátran visellyék magokat minísterjeink, és illendö erővel nyúllyanak a' hadakozáshoz. — Bizonyoffan meg próbállyák az Országunkba való ki szállást a' Frantziák, tenger partyainak ki terjedtségére nézve lehető dolog ez és a' Fr. Respublika mostani kórmányozója a' rendkívül való dolgokhoz való kezdéshez hozzá van szokva. — Rajtunk ugyan soha sem fog a' Frantzia Nemzet diadalmaskodni; mindazáltal mi se mulassuk el köteleffégünket tenni. — Mi semmit se tarthatunk az ellenség kétséges kimenetelü feltételeitöl — valahova ö fordúlni fog, olly emberekre talál mindenütt, a' kik készek hazájok boldogságáért mindeneket fel áldozni. — Ha köteleffége szerént viseli a' mi Kórmányszékünk magát, semmi okunk nem lészzen a' félelemre. A' törvénytévö Tanáts-hoz küldött követségében akként nyilatkoztatta ugyan ki a' Fr. Kórmányszék magát nem régiben, hogy semmit sem tehet Francia Ország ellen Anglia maga; de a' mellettem ülö két jó barátim (H o o d és N e l s o n Lordokat értette) még akkor is, midön semmi segitö társa nem vóltak vólna a' tsata piatzon Angliának, nyomosan meg tzáfolták ezt a' beszédet, 's gyakorta meg alázták a' kevély indulatú ellenséget. — R e m é n y l e m, hogy minísterjeink azon új Hannibal ellen,

a' ki Anglia végső romlására törekedik, nyomosabban beszélnék ezután. — Gr. Westmoreland így szólott: A' mit én már gyakran meg mondtam, azt most is előhozom: Nints N. Britannia abban az esetben, hogy idegen ember akaratyától függjön; ennekutánna is meg kell annak azt a' rangot tartani, melyet vitezsége és industriája által magának szerzett.

Sheridan, a' ki egyébaránt mindenkor elenzette a' Fr. Respublika ellen folytatott háborút, hosszasán szólott ezen 9-ik Martiusi parlamentiális gyűlésben. Nyomos beszédjének e' volt a' rövid summája: „Sem erőnket, sem vitézi bátorságunkat meg nem erőltetette a' békeesség. — Minap azt adta az Európai Fejedelmeknek tudokra a' Fr. első Conzul, hogy nem hadakozhatik Anglia a' Francia erő ellen magánosan. — Reménylem egy igaz szívű Anglus sem engedi ezt meg. — Nálamnál senki sem borzad jobban a' háborúságtól, és kérem, 's ismét kérem a' ministereket, hogy ha lehetséges lehet, fordítsák el hazánktól ezt a' nagy ostort. Mindazáltal, hogyha kéntelenek leszünk újobban a' fegyverhez nyúlni, el hittem azt magammal, hogy akarmelley fenn-járó és fenyegető hangjon beszéllyen a' Fr. első Conzul, mindenkor elegendő ereje és bátorsága lesz az Anglus nemzetnek, nemcsak arany szabadsága fenn tartására, hanem a' leg kisebb férelemnek meg bosszulására is.“

Fox, a' Sheridan lelki testi barattya akként nyilatkoztatta ki magát hogy ő állandó pártfogója lévén a' békeességnek, minden úton mó-

don igyekezni fog azt fenn tartani, úgy mindazáltal, hogyha hazája ditsőffége és bátorsága az által meg nem fértődik. A' Parlamentum gyűléseben sem ellenzette a' Királynak küldendő köszönő levelet; de arra intette a' ministereket egyfzersmind, hogy el kerülhetetlen szükség nélkül háborút ne indítsanak, másként lábolhatatlan inségbe ejtenék a' nemzetet.

Angliának jelenvaló fel buzdulásáról, 's ezen haborúhoz közelítő lépeseiről, azok, a' kik Európa mostani körülállásait szoroffan meg tudják fontolni, úgy itilnek, hogy ezek a' nagy hadi kézfületek nem a' háború el kezdésére, hanem a' békeffégnek állandóbb fundamentomra leendő helyheztetésére czélozzanak. — Ezt lehet Status Titoknok Lord Hobartnak a' Felső- és minifter Addingtonnak az Alsó Parlamentum gyűlésében tett ki nyilatkoztatásokból ki húzni. — Amaz így szólott: Köteles vagyok azt ki jelenteni egyfzersmind, hogy a' Frantzia Országgal való vetelkedésben, semmi körülállás nints olytén, a' mellynek szerentsés végződése lehetetlenség volna. — Minifter Addington ilyenképen végzette a' maga beszédjét: Nagy örömmel említhetem, úgy mond ő, hogy a' Fr. Kormányzékkel való villongásnak baratságossan leendő el intézéséhez nagy reménységünk lehet, még pedig olly feltétel mellett, melly mind a' két nemzet ditsősségével és köz használával meg eggyező lefzen. — Az is nagy reménységet nyújthat a' békeffég további fenn maradásához, hogy még eddig, sem Fr. Generál Andreofsy Londonból, sem Lord Wyth-

worth Párisból vissza nem hivattattak. — Ugy mondják, követségekből hogy a' Fr. első Conzulnak az a' maga nyilatkoztatása szolgáltatott volna az Angliai hadi készületekre alkalmatosságot, hogy ha Egyiptomot és a' Máltai szigetet kezek alól ki nem botsátták az Anglusok, ellenek hadatfogindítani.

Frantzia Respublika.

A' 10-ik Martiusi Londoni tudósítások igen háborús hangon vannak irva, 's töbnire úgy nézik az oda való közönséges levelek a' Királynak A. Parlamentum gyűléséhez' küldött követségét, mint az ellenünk indítandó háborúnak bizonyos előjáró postáját. — Részünktől még eddig semmi kinyilatkoztatást nem adott ki a' Kormányfő. — Nem is hallatik, hogy rendkívül való készületek tétetődnének azon okra nézve kikötő helyeinkben, és mivel hasznavehető hadakozó hajóink rész szerént fegyvereikből ki vetkeztettek, rész szerént pedig St. Domingóba, Guadaloupebe, 's Amérikanak több hozzánk tartozó tartományiba küldettek, nem is volna abba módunk — Azomban ha háborúságra fakadna a' dolog, leg ottan 100000 emberből álló armada szállítatna a' Canalis, avagy azon szoros tenger partjai mellett táborba, a' melly Angliát és Frantzia Országot egymástól el választja. — Még most is gyakran conferentiát tart Lord Wythworth a' mi Kormányfőnkkel. — Az egész villongásnak egyedül Málta az oka. — Az Algiriai barbarus fejedelemmel is, a' kit szüntelen ellenünk ingerél egy bizonyos hatalmasság, ha más hangon nem beszél, el kerülhetetlenül háborunk lesz.

Párisból Mártzius 16-ikán. Itt olyba tar-

tyák az emberek, mintha el kezdődött volna már a' Brittusokkal való ellenségeskedés. — Ezen hónap 13-ikán több szava hihető személyeknek fülök hallattára az első Conzul így szólott: Mi már tiz elztendeig hadakoztunk, és ezután is tiz elztendeig kell hadakoznunk, ha tsendes bátorságban lenni kívánunk. — Egy nagy kompaniában, mellyben minden külföldi ministerek jelenvóltak, Lord Wythworthoz' menvén az első Conzul, minekutána egéffégének mi vóltáról értekezett, 's az idő kedvetlen járásáról, 's több e' féle mellesleg való tárgyakról szólott volna ő véle, végre evvel fejezte bé vele való nyájas beszélgetését: Hogy ha reménység lehetné a' Kigyelmed nálunk való hóffzás maradásához, más-ként kellene az Angliai Kormányfzéknek gondolkozni, és mivelni.

Német Ország.

A' Hamburgban meg halálozott, de talentomairá nézve halhatatlanságot nyert Klopstocknak, egy oda való tudós baráttya, 's tisztelője illyetén Epitafiumot irt:

Siste, Viator, iter! Qui sacro percitus oestro

MESSIAM cecinit, mortuus eheu jacet hic!

Adspice funereo signatum Marmore nomen;

Adspice, dehinc lachrymas comprime, si potis es.

KLOPSTOCK!!! (infandum curnam perferre dolorem

Nos cogit tenebris mors adoperta caput?)

Occidit eheu! KLOPSTOCK! . . Lachrymis Germania Vatem

Prosequitur! . . . multis dignus erat lachrymis.

Attamen laud omnis moritur: pars multaque vitat

Interitum; Tumulo Delphica Laurus adest
Hamburgi XIV. Calend, April. MDCCCIII.

Orniflus Falesius
Romanæ Arcadiæ Pastor.

Regensburgból, Mart. 18-ikán. A' Vál. Fejedelemségeknek meg hatalmazott minifterjei, ezen folyó hólnap 14-ikén hofzas conferentiát tartván magok közt, a' Treviri Vál. Fejedelem dotatiojáról tanátskoztak. A' Baváriai, Saxoniai, 's Brandenburgiai minifterek akként nyilatkoztatták ki magokat, hogy ők azon summának le fizetésére, a' mely a' Treviri Vál. Fejedelemnek rendelt 100 Római hólnapból reájok esik, mindenkor kéfzek lesznek. — A' Cseh és Brunsvigiai minifterek, semmi instructiójok nem lévén az eránt, magokat semmire sem határozhatták meg. — A' két új Vál. Fejedelmeknek, úgymint a' Bádéninek és Hesszen-Kasszelinek minifterjei, a' reájok esendő summának ki fizetésére egész hajlandóságot mutattak.

Orosz Birodalom.

Pétersburgból Martz. 1-ső napján. Néhány hólnapokkal ennekelötte egy olly válogatott tudós férfiakból álló Commissiót nevezett ki I. Sándor Császár, melly az Orosz Birodalomban lévő, föbb és alsóbb rangú Oskolak jobb karba 's állapotba leendő helyheztetéséről, hofzas foglalatollági után igen izép planumot készített és terjesztett Ő Orosz Császári Felsege eleibe. Ezt a' planumot, néhány tzikkelyen kívül, egészen helybe hagyta a' Feiség, és Novosiltzof Kamarás úrra, azon Commissió tudós Elölőjére biztannak további elközlését. Ezen planum szerént, a' falu helységekben minden gyülekezetben több

gyülekezeti iskolák, minden kerületbeli városban egy circularis iskola, és minden helytartóságban, az apróbb iskolákon kívül, egy egy Gymnasium fog lenni. — Minden helytartóság egy kerületekbe lesz ragasztva, és minden illeten kerületbe egy egy Universitas állítatik fel. — Még most hát illy fő Iskola lesz, ugymint, a' Moskaui, a' Wilnai, a' Dorpati, a' St. Petersburgi, a' Kasani, és a' Chackofi; hanem idővel, a' midőn a' tehetség engedi, Kiebben, Tobolskban, Ustingban, Weliki-ben, és másutt is fognak fel állítatni.

Továbbá, minden Universitasnak külön kormánya, 's ennek Előülője a' Rector lesz, a' kit az Universitas gyűlése nevez ki, és a' Császár erősít meg hivatalyában. Hasonló módon választatnak a' Professorok is, hanem ezeknek a' tudományokra ügyelő miniser hagyja helybe választásokat. — A' Kerületbeli Gymnasiumokra és Oskolákra az Universitas Rectora vigyáz, és ő lesz azoknak állapotokról a' Kerületbeli Curatornak jelentést tenni köteles. — Leg alább minden harmadik esztendőben meg fogja a' Curator az ő kormányára bízott Universitasft és oskolákat látogatni. — Minden Universitasnak jussa lesz arra, hogy académiái méltóságot valakinek adhasson. A' Candidatusoknak Hadnagy, a' Magistereknek Kapitány — a' Doctoroknak Fő Strázsamester — az Universitasban tanult deákoknak, tanulások végződése után, Zászlótartó rangok lesznek s. a. t. — Az Erfurti Universitasban Orvosi tudományt haszonnal tanító Professor Doctor Isenflamm 2000 rubel fizetéssel a' Dorpati Universitasba való me-

netelre hivatalt vett I. Sándor Orosz Császártól. —

Elegyes Dolgok.

Péttersburgból Februar. 26-ik napján. Az idei kemény hidegről azt jegyzik meg a' természet vizsgáló Tudósok, hogy az Orosz Birodalom déli tartományaiban sokkal keményebb volt az, mint annak északi részeiben. — Itten 28 grádira lépett a' leg nagyobb hideg a' Reaumür thermometrumja szerént; ellenben Catharinenburgban, melly sokkal közelebb fekszik dél felé mint sem Péttersburg, következésképen, természetesen sokkal melegebb a' levegője mint sem ennek, a' múlt Januarius 5-ik napján 38 grádirá hagott a' hideg. — Két tsézfetskében kényeső tétetvén ki a' szabad levegőre, egy óra el fogása alatt úgy öszve fagyott, hogy vas pöröllyel is öszve lehetett azt törni. Ez a' felettébb való hideg 76 óráiglan tartott. — Astrakánna fő városában Saratofban, Februarius 6-ik napján 58 grádira nevedett a' hideg, és ott is úgy öszve fagyott a' szabad levegőre ki tétetett kényeső, hogy hasonló volt keménységére nézve az atzélhoz. —

Lejdából Martzius 12-ikén. Hivatali szerént való tudósítást vettünk az eránt Hágából, hogy bizonyosan hadat izent Januarius 16-ik napján a' Frantzia Kormányfzéknek az Algiriai Dey, azon okból; hogy az el múlt esztendőben, a' régi bevett szokas lizerént semmi ajándék nem küldetett nékie Párisból. Illyenképen öt hólnapnál tovább nem tartott azon barbarus tejedelem, és Frantzia Respublika közt kötött békekesség.